

УДК 336.71 (477.87)

Коваль В. Ю.

Ужгородський національний університет

СУТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

У статті розкрито значення економічної категорії «регіональна банківська система» та її функції. Запропоновано власне визначення цього поняття. Показано взаємозв'язок та взаємозалежність регіональної банківської системи з суб'єктами економіки. Визначено фактори впливу на розвиток регіональної банківської системи.

Ключові слова: регіональна банківська система, банківська інфраструктура, банківські послуги, регіональна економіка.

Вступ. Економічне зростання регіону та соціальна захищеність населення суттєво залежить від ефективності функціонування регіональної банківської системи та оцінюється величиною валового регіонального продукту, збільшення зайнятості населення, кількістю впроваджень інноваційних технологій, що в свою чергу призводить до зростання добробуту населення.

Постановка проблеми. На теперішній час, попри значну увагу науковців, недостатньо розкрито суть та призначення банківської системи на регіональному рівні, підтвердженням цьому є закон України «Про банки і банківську діяльність», де не має визначення поняття «регіональна банківська система», тому метою нашої статті є більш повне розкриття значення цієї економічної категорії, визначення основних функцій її та вивчення факторів, що впливають на її ефективне функціонування.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Дослідженню суті та призначення регіональної банківської системи в сучасних умовах присвячені праці таких вчених, як Брітченко І., Вересюк О., Гончарук А., Дзюблюк О., Заруба О., Іваницько О., Красюк І., Лютій І., Кугаєва С., Калтирина А., Вагізова В., Савлук М., Смовженко Т., Стойка В., Могильницька М. та багатьох інших.

Викладення основного матеріалу. На сьогоднішній день існують різні підходи щодо тлумачення економічної категорії «регіональна банківська система».

Могильницька М.П. під банківською системою регіону розуміє: «Сукупність банківських установ, що здійснюють місію і функції посередників у русі фінансових ресурсів між суб'єктами, які володіють ними і суб'єктами, що використовують їх для здійснення економічної діяльності відповідно до законів України та нормативів Національного банку України, підпадають під дію специфічних актів, які видаються органами місцевої влади, та можуть бути об'єднані зведеним балансом вимог, зобов'язань та капіталу. Банківська система регіону є складовою частиною банківської системи України та частиною соціально-економічної системи регіону» [6, с. 5].

Гомбоев А.Ц. та Сахаровська С.Н. дають таке визначення терміну регіональної банківської системи: «Регіональна банківська система являє собою цілісну сукупність взаємопов'язаних кредитно-фінансових інститутів, які функціонують у відносно відособленому, але з гнучкими зовнішніми зв'язками, господарському комплексі якої-небудь території» [2, с. 32].

Ряд авторів виділяють в регіональній банківській системі функціональні елементи. Так, на думку С.В. Кугаєвої, А.В. Калтириної: «Регіональна банківська система складається з банківських інститутів, банківської інфраструктури,

банківського законодавства та банківської корпоративної культури» [5, с. 1].

З інституційної точки зору, досить широким тлумаченням видається визначення А.М. Полянцева, який розуміє цю категорію як «сукупність суб'єктів банківської діяльності, що відокремились на території регіону під впливом чинників зовнішньої і внутрішньої організації банківської системи, що виконують, кожен окремо, особливі функції, внаслідок чого реалізуються усі функції системи, і що тісно взаємодіють один з одним і із зовнішнім середовищем». Таким чином, автор включає до складу регіональної банківської системи не лише банки, але і інші суб'єкти банківської системи [7, с. 5].

Стойка В.С. дає таке визначення цього терміну: «Регіональна банківська система — це складна, динамічна, відкрита система, яка включає всі банківські установи, що здійснюють свою діяльність відповідно до чинного законодавства на території регіону, перебуваючи у тісному зв'язку з його економічною системою та виконуючи специфічні функції, спрямовані на задоволення потреб регіональної економіки та населення, а також на досягнення власного зростання». До елементів регіональної банківської системи вона відносить:

- територіальне управління НБУ;
- місцеві регіональні банки;
- філії, відділення, представництва місцевих банків;
- філії, відділення, представництва іноземних та іноземних банків;
- банківську інфраструктуру;
- банківські об'єднання та асоціації, які здійснюють свою діяльність на території регіону [9].

На нашу думку, для з'ясування суті регіональної банківської системи, необхідно розглянути, що таке система та банківська система. Будь-яка система (англ. *Sysem*) — це внутрішня організована сукупність взаємозв'язаних елементів, що утворюють єдине ціле і спільно діють для досягнення поставленої мети [8]. Банки являються комерційними організаціями, отже метою їх діяльності є одержання прибутку.

Савлук М.І. під банківською системою розуміє «законодавчо визначену, чітко структуровану сукупність фінансових посередників грошового ринку, які займаються банківською діяльністю» [10, с. 95]. Згідно із законом України «Про банки і банківську діяльність», банківська діяльність — це залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб» [4]. Оскільки регіональна банківська система є підсистемою банківської системи, то елементи, які відносяться до неї, мають займатися банківською діяльністю.

Представництва, банківське законодавство, асоціації та неприбуткові спілки не є елементами регіональної банківської системи, оскільки:

- представництво – територіально відокремлений структурний підрозділ банку, що виконує функції представництва та захисту інтересів банку і не здійснює банківську діяльність [4];

- асоціації та неприбуткові спілки банки створюють з метою захисту та представлення інтересів своїх членів, розвитку міжрегіональних та міжнародних зв'язків, забезпечення наукового та інформаційного обміну і професійних інтересів, розробки рекомендацій щодо банківської діяльності [4];

- банківське законодавство – сукупність законів та підзаконних нормативних актів, що забезпечують правове регулювання банківських відносин. Воно містить основоположні правові норми, базові положення з основних питань банківської діяльності. Отже, метою створення їх не є одержання прибутку і тому вони не можуть бути елементами регіональної банківської системи.

На сьогоднішній день існує протиріччя щодо включення регіональної банківської інфраструктури до регіональної банківської системи. Одні дослідники (Вагізова В.І.) вважають, що банківська інфраструктура виконує дії, які відіграють роль лише для банку, а не банківської системи [1]. Інші (С.В. Кугаєва, А.В. Калтирина) вважають, що вона є невід'ємним елементом регіональної банківської системи. Таке твердження є і на нашу думку правильним, оскільки основними її елементами є: дочірні компанії банків, фінансові супермаркети, автоматизовані банківські системи, система міжбанківських розрахунків, система дистанційного обслуговування клієнтів, які забезпечують отримання прибутку регіональній банківській системі.

Банківські установи як на рівні держави, так і на рівні регіону функціонують не ізольовано, а знаходяться у відносинах і зв'язках. Тобто регіональну банківську систему необхідно розглядати не просто, як випадковість, а систему банківських установ на рівні регіону, яка складається з певних елементів та в якій існують певні співвідношення та зв'язки і утворюють певну цілісність.

Регіональна банківська система, на нашу думку, є відкрита система з певними особливостями, оскільки вона знаходиться в безпосередній залежності від зовнішнього середовища та здійснює вплив на його складові (банки активно взаємодіють із навколишнім світом, використовують депозити, обертають їх у кредити та інвестиції, використовують окремий прибуток для підтримки самих себе, виплати дивідендів і сплати податків), але існує обмежений доступ до банківської інформації.

Отже, на нашу думку, регіональна банківська система – це складна, регульована, відкрита система з певними особливостями, яка постійно перебуває в русі та розвивається, як кількісно так і якісно, займається банківською діяльністю з метою одержання прибутку, діє у відповідності з чинним законодавством, сприяє економічному зростанню регіону. Якщо розглядати регіональну банківську систему з макrorівня, то вона є підсистемою Національної банківської системи та перебуває постійно з нею у взаємозалежності і взаємозв'язку.

До елементів регіональної банківської системи можна віднести: територіальне управління НБУ; місцеві регіональні банки, філії, відділення місцевих банків; філії, відділення банків з інших регіонів; банківські об'єднання; банківська інфраструктура.

З рис. 1 видно, що регіональна банківська система функціонує в межах Національної банківської системи, тобто не розглядається окремо від неї. Оскільки являється складовою та знаходиться під впливом її. Це означає, що вона повинна володіти такими властивостями, які б дозволяли їй бути органічною складовою цілого, функціонувати по загальних принципах дії банківської системи, а саме:

- функціонувати в рамках діючого законодавства;
- бути здатною до саморегулювання, розвитку та вдосконалення;
- взаємодіяти з іншими елементами банківської системи.

Діяльність регіональної банківської системи залежить від попиту та потреб у їх послугах підприємств, організацій, установ та населення регіону. Тому особливістю регіональної банківської системи є те, що вона знаходиться в близькості і взаємозв'язку з регіональним сектором економіки і його населенням, тому вона здатна найбільш компетентно і швидкими темпами вирішувати пи-

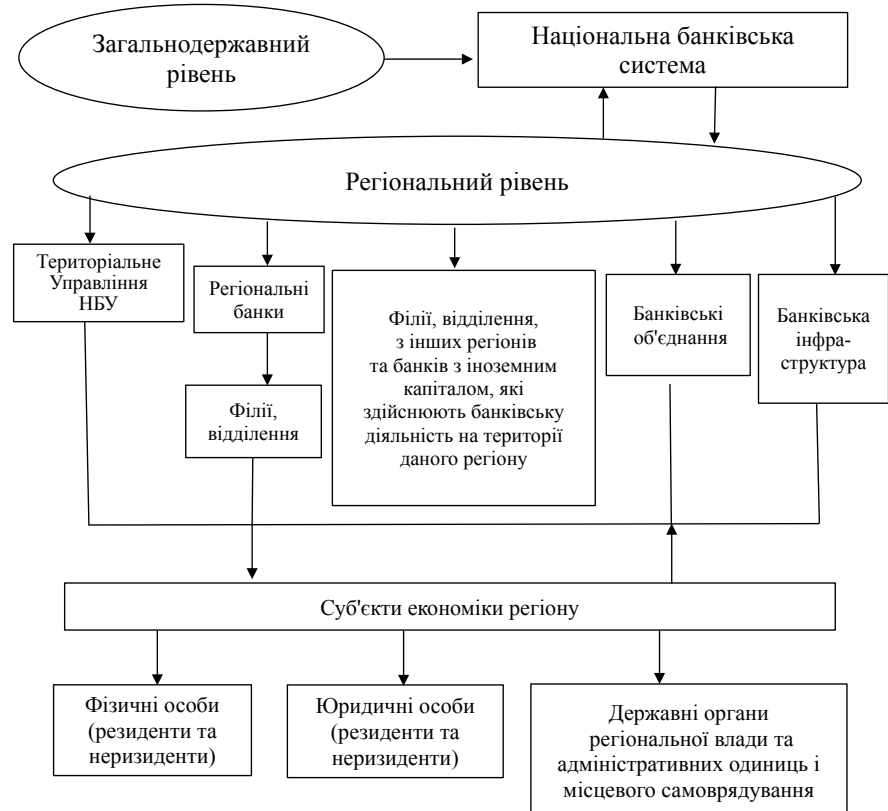

Рис. 1. Взаємозв'язок регіональної банківської системи із національною банківською системою та суб'єктами економіки регіону*

*Складено автором

тання банківського обслуговування на регіональному рівні.

Регіональна банківська система повинна сприяти розвитку регіонального бізнесу. Чим ефективніше працює регіональна банківська система, тим ширше впроваджуються ринкові перетворення, тим вищий життєвий рівень. Це пояснюється тим, що більшість підприємств компенсують нестачу коштів для своєї діяльності за рахунок ресурсів банківської системи на рівні регіону.

Розвиток кожної системи має певні обмеження, що не можуть бути подолані за рахунок незначних змін, що стосується базових основ системи. Регіональна банківська система не є виключенням у цьому сенсі і має певні межі й обмеження свого розвитку, подолання яких пов'язане з новим якісним підходом до банківської діяльності та механізмів банківського кредитування, з переглядом якісних параметрів кредитування, що визначають сутність банківської діяльності. На думку Я. Грудзевича, «концепція розвитку банківських установ у регіоні повинна виходити з основних пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку регіону. Банківські установи повинні будувати свою інфраструктуру, запроваджувати нові банківські послуги і продукти в руслі даних пріоритетів» [3, с. 93]. На розвиток регіональної банківської системи впливають багато факторів, які на нашу думку, можна поділити:

- фактори, які залежать від діяльності самої регіональної банківської системи;
- фактори, в межах яких здійснює діяльність регіональна банківська система.

До факторів, які залежать від діяльності самої регіональної банківської системи, на нашу думку, можна віднести:

- кадрові;
- технологічні;
- репутаційні;
- інфраструктурні.

До факторів впливу на функціонування регіональної банківської системи, які залежать від регіону, в якому вона здійснює діяльність, нале-

жать:

- географічні;
- економічні;
- соціальні;
- традиційні;
- історичні;
- демографічні.

Призначення регіональної банківської системи розкривається через її функції, до яких можна віднести:

1) економічна – при взаємодії реального та банківського сектору регіону, підприємства, організації та фірми збільшують прибутки, що в кінцевому підсумку призводить до зростання ВРП;

2) соціальна – регіональна банківська система впливає на зменшення безробіття шляхом створення нових робочих місць, а також на зростання заробітних плат;

3) обслуговуюча – регіональна банківська система задовільняє потреби в готівкових грошових ресурсах юридичних та фізичних осіб, проводить безготівкові розрахунки та платежі, здійснює переказ коштів в межах малих термінів;

4) мобілізаційна – при здійсненні депозитних операцій, регіональна банківська система проводить нагромадження грошових ресурсів, які при ефективному розміщенні мали б принести їй дохід;

5) кредитна – регіональна банківська система з метою одержання доходу розміщує власні та залучені ресурси в сектор економіки.

Висновки. На підставі викладеного вище, ми дійшли до висновку, що регіональна банківська система – це складна, регульована, відкрита система з певними особливостями, яка постійно перебуває в русі та розвивається як кількісно так і якісно, займається банківською діяльністю з метою одержання прибутку, діє у відповідності з чинним законодавством, сприяє економічному зростанню регіону.

Регіональна банківська система виконує такі основні функції: економічну, соціальну, обслуговуючу, мобілізаційну, кредитну.

Список літератури:

1. Вагизова В. И. Роль региональной банковской системы в развитии взаимодействия реального и финансового сектора экономики [Електронний ресурс] / Вагизова В. И. – Режим доступу : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3010>.
2. Гомбоев А. Ц. Банковские инвестиционные ресурсы региона / А. Ц. Гомбоев, С. Н. Сахаровский. – СПб. : Изд-во Инфо-да, 2001. – 127 с.
3. Грудзевич У. Я. Напрями розвитку ринку банківських послуг в Україні // Промислово-фінансові групи в Україні: проблеми створення, становлення та розвитку // Вісник ДУ «Львівська політехніка». – 1998. – № 328. – С. 93-96.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.capitalua.com/zakon2.html>.
5. Кугаев С. В., Калтырин А. В. Противоречивый характер функционирования региональной банковской системы // Бизнес и банки. – 2000. – № 10(488). – С. 1.
6. Могильницька М. П. Підвищення ефективності банківської системи регіону : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Львів, 2005. – С. 20.
7. Полянцев А. М. Организация деятельности региональных коммерческих банков : автореф. дис. ... канд. наук. – Саратов, 2001. – С. 5.
8. Поняття та види системи в менеджменті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/management/14999/>.
9. Стойка В. С. Теоретичні підходи до формування поняття «регіональна банківська система» та її функції [Електронний ресурс] / Стойка В. С. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvu/Ekon/2010_29_2/statsti/72.htm.
10. Савлук М. І. / Вступ до банківської справи. – Київ : Лібра, 1998. – С. 95.

Коваль В. Ю.

Ужгородський національний університет

СУТЬ И НАЗНАЧЕНИЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

Резюме

В статье раскрыто значение экономической категории «региональной банковской системы» и ее функции. Предложено собственное определение этого понятия. Показана взаимосвязь и взаимозависимость региональной банковской системы с субъектами экономики. Определены факторы влияния на развитие региональной банковской системы.

Ключевые слова: региональная банковская система, банковская инфраструктура, банковские услуги, региональная экономика.

Koval V. J.

Uzhgorod National University

ESSENCE AND SETTING OF THE REGIONAL BANGING SYSTEM

Summary

The value of economic category of the «regional banking system» and her function is considered in the article. Own determination of this concept is offered. Intercommunication and interdependence of the regional banking system are shown with the subjects of economy. Certainly factors of influence on development of the regional banking system.

Key words: regional banking system, bank infrastructure, bank services, regional economy.